

ANJUMAN | КОНФЕРЕНЦИЯ | CONFERENCES

O'ZBEKISTONDA MILLIY TADQIQOTLAR:

DAVRIY ANJUMAN

DAVRIYLIGI: 2018 | 2022

MENDELEEV DMITRIY IVANOVICH
(1834-1907)

2022
FEVRAL
№37

CONFERENCES.UZ

Toshkent shahar, Amir
Temur ko'chasi, pr.1, 2-uy.

+998 97 420 88 81
+998 94 404 00 00

www.tadqiqot.uz
www.conferences.uz

**ЎЗБЕКИСТОНДА МИЛЛИЙ
ТАДҚИҚОТЛАР: ДАВРИЙ
АНЖУМАНЛАР:
8-ҚИСМ**

**НАЦИОНАЛЬНЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ
УЗБЕКИСТАНА: СЕРИЯ
КОНФЕРЕНЦИЙ:
ЧАСТЬ-8**

**NATIONAL RESEARCHES OF
UZBEKISTAN: CONFERENCES
SERIES:
PART-8**

ТОШКЕНТ-2022

УУК 001 (062)
КБК 72я43

“Ўзбекистонда миллий тадқиқотлар: Даврий анжуманлар:” [Тошкент; 2022]

“Ўзбекистонда миллий тадқиқотлар: Даврий анжуманлар:” мавзусидаги республика 37-кўп тармоқли илмий масофавий онлайн конференция материаллари тўплами, 28 февраль 2022 йил. - Тошкент: «Tadqiqot», 2022. - 13 б.

Ушбу Республика-илмий онлайн даврий анжуманлар Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналишлари бўйича Ҳаракатлар стратегиясида кўзда тутилган вазифа - илмий изланиш ютуқларини амалиётга жорий этиш йўли билан фан соҳаларини ривожлантиришга бағишланган.

Ушбу Республика илмий анжуманлари таълим соҳасида меҳнат қилиб келаётган профессор - ўқитувчи ва талаба-ўқувчилар томонидан тайёрланган илмий тезислар киритилган бўлиб, унда таълим тизимида илғор замонавий ютуқлар, натижалар, муаммолар, ечимини кутаётган вазифалар ва илм-фан тараққиётининг истиқболдаги режалари таҳтил қилинган конференцияси.

Масъул муҳаррир: Файзиев Шохруд Фармонович, ю.ф.д., доцент.

1. Ҳуқуқий тадқиқотлар йўналиши

Профессор в.б., ю.ф.п. Юсувалиева Рахима (Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети)

2. Фалсафа ва ҳаёт соҳасидаги қарашлар

Доцент Норматова Дилдора Эсопалиевна (Фарғона давлат университети)

3. Тарих саҳифаларидаги изланишлар

Исмаилов Ҳусанбой Маҳаммадқосим ўғли (Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Таълим сифатини назорат қилиш давлат инспекцияси)

4. Социология ва политологиянинг жамиятимизда тутган ўрни

Доцент Уринбосв Хошимжон Бунатович (Наманган муҳандислик-қурилиш институти)

5. Давлат бошқаруви

Доцент Шакирова Шоҳида Юсуповна (Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети)

6. Журналистика

Тошбосва Барнохон Одиложоновна (Андижон давлат университети)

7. Филология фанларини ривожлантириш йўлидаги тадқиқотлар

Самигова Умида Ҳамидуллаевна (Тошкент вилоят халқ таълими ходимларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш ҳудудий маркази)

8.Адабиёт

PhD Абдумажидова Дилдора Рахматуллаевна (Тошкент Молия институти)

9.Иқтисодиётда инновацияларнинг тутган ўрни

Phd Вохидова Мехри Хасанова (Тошкент давлат шарқшунослик институти)

10.Педагогика ва психология соҳаларидаги инновациялар

Турсунназарова Эльвира Тахировна (Навоий вилоят халқ таълими ходимларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш ҳудудий маркази)

11.Жисмоний тарбия ва спорт

Усмонова Дилфузахон Иброхимовна (Жисмоний тарбия ва спорт университети)

12.Маданият ва санъат соҳаларини ривожлантириш

Тоштемиров Отабек Абидович (Фаргона политехника институти)

13.Архитектура ва дизайн йўналиши ривожланиши

Бобохонов Олтибой Раҳмонович (Сурхандарё вилояти техника филиали)

14.Тасвирий санъат ва дизайн

Доцент Чариев Турсун Хувасвич (Ўзбекистон давлат консерваторияси)

15.Муסיқа ва ҳаёт

Доцент Чариев Турсун Хувасвич (Ўзбекистон давлат консерваторияси)

16.Техника ва технология соҳасидаги инновациялар

Доцент Нормирзасв Абдуқайом Раҳимбердисвич (Наманган муҳандислик-қурилиш институти)

17.Физика-математика фанлари ютуқлари

Доцент Соҳадалиев Абдурашид Мамадалиевич (Наманган муҳандислик-технология институти)

18.Биомедицина ва амалиёт соҳасидаги илмий изланишлар

Т.ф.д., доцент Маматова Нодира Мухтаровна (Тошкент давлат стоматология институти)

19.Фармацевтика

Жалилов Фазлиддин Содиқович, фарм.ф.н., доцент, Тошкент фармацевтика институти, Дори воситаларини стандартлаштириш ва сифат менежменти кафедраси мудири

20.Ветеринария

Жалилов Фазлиддин Содиқович, фарм.ф.н., доцент, Тошкент фармацевтика институти, Дори воситаларини стандартлаштириш ва сифат менежменти кафедраси мудири

21.Кимё фанлари ютуқлари

Раҳмонова Доно Қаххоровна (Навоий вилояти табиий фанлар методисти)

22.Биология ва экология соҳасидаги инновациялар

Йўлдошев Лазиз Толибович (Бухоро давлат унiversитети)

23.Агропроцессинг ривожланиш йўналишлари

Доцент Сувопов Боймурод Ўралович (Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш муҳандислари институти)

24.Геология-минерология соҳасидаги инновациялар

Phd доцент Қаҳҳоров Ўктам Абдурахимович (Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш муҳандислари институти)

25.География

Йўлдошев Лазиз Толибович (Бухоро давлат унiversитети)

Тўпламга киритилган тезислардаги маълумотларнинг ҳаққонийлиги ва иқтибосларнинг тўғрилигига муаллифлар масъулдир.

© Муаллифлар жамоаси

© Tadqiqot.uz

PageMaker\Верстка\Саҳифаловчи: Шаҳрам Файзиев

Контакт редакций научных журналов. tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot, город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000

АДАБИЁТ

1. Дехқонова Махсумахон Шавкатовна	
МУСТАҚИЛЛИК ЙИЛЛАРИДА АДАБИЙ ТАНҚИДЧИЛИК ВА ШЕЪРИЯТ	7
2. Sh.E.Kurbanova, N.Yu.Matquliyeva	
HOFIZ XORAZMIYNING SHE'RIY MEROSINI O'RGANISHNI AHAMIYATI	9
3. Oygul Maxmudova	
TURKIY TILDA QUSHLARNING NOMLANISHI (A.NAVOIY ASARLARI MISOLIDA). 11	

HOFIZ XORAZMIYNING SHE‘RIY MEROSINI O‘RGANISHNI AHAMIYATI

Sh.E.Kurbanova

Urganch Davlat universiteti 212-“Adabiyotshunoslik”
mutaxassisligi 1-bosqich magistranti.

N.Yu.Matquliyeva

Toshkent tibbiyot akademiyasi Urganch filiali
akademik litseyi katta o‘qituvchisi.

Annotatsiya: Ushbu maqolada ulug‘ shoirimiz Hofiz Xorazmiyning yoshlarning adabiyotga bo‘lgan qiziqishlarini o‘stirishga maqsadida she‘riy merosini o‘rganishning ahamiyati va muhimligi haqida fikr yuritiladi.

Kalit so‘zlar: Adabiyot, adabiy me‘ros, shoir devoni, she‘r, she‘riy me‘rosi, ijod.

O‘zbek adabiyotida ko‘pchilik shoir va yozuvchilar ijod qilishgan. Shulardan biri - o‘zbek tilida ijod qilgan shoirlar orasida XIV-XV asrlarda yashagan Hofiz Xorazmiy bo‘lib, u o‘zining sermahsul va salmoqli adabiy me‘rosi bilan ajralib turadi. U o‘zbek mumtoz adabiyoti tarixida ma‘lum bo‘lgan to‘qqizta janrlarda samarali ijod qilgan. Biroq, hozirgi kungacha shoir devoni qo‘lyozmasining oxirgi sahifalari saqlanmagan, ammo uning boshqa janrlardagi namunalari mavjud deb, taxmin qilsa bo‘ladi. Shoirning ajoyib va juda ta‘sirchan she‘rini keltirib o‘tamiz:

Jonsan temay, ul sarvi ravong‘a ne teg‘ayman,
Mundin o‘ngin ul ofati jong‘a ne teg‘ayman.
O‘q yangli qading rost mani o‘rtadi temay,
Ul sharti bu buzuq, qavli yolong‘a ne teg‘ayman.
Umrumdur o‘shul qadingu umrumni savarman,
Temayin o‘shul umri javong‘a ne teg‘ayman.
Yaxshilar aro men kim ani yaxshi bilibman,
Yaxshi temayin, yaxshi yamong‘a ne teg‘ayman.
Ko‘rgali yuzini bo‘lubon volavu shaydo,
Bilmasman o‘shul huri jonong‘a ne teg‘ayman.
Ul qosh ila g‘amza qiladur jonima chun qasd,
Tuhmat qilibon tiru kamong‘a ne teg‘ayman.
Suchi so‘z ila tor og‘zi jon tilar ersa,
Hofiz bikin ul sirri nihong‘a ne teg‘ayman.

Mazkur she‘r shoirning o‘z hayotiga oid bo‘lib, bu bevosita uning g‘azal janrida ijod qilganligini ko‘rsatadi. Hofiz Xorazmiy ovz ijodiy merosida faqat g‘azal janrida 1052 ta she‘rlarni yozgan. Bu esa shoirning iste‘dodli va qobiliyatli ijodkor ekanligidan dalolat beradi. Uni she‘rlarning o‘ziga xos xususiyati, avvalo shoir zamondoshlari tomonidan yozilgan va bizgacha saqlanib kelgan g‘azal janridagi namunalarning barchasi bizda yuqori qiziqish uyg‘otadi.

Hofiz Xorazmiy turkiy tilda boy adabiy meros yozib qoldirgan va o‘z she‘rlaridan to‘plam shaklida devonlar tuzgan. Jumladan, uning devonida 1052 ta g‘azal, 9 ta qasida va bir qator muxammas, tarje‘band, tarkibband, ruboiy, qit‘alardan iborat jami 37264 ta misra she‘rlar mavjud. Ularda inson baxt-saodati, erkinligi, dunyoviy sevgi-muhabbat ulug‘langan, o‘z zamonasidagi turli ijtimoiy salbiy illatlar qoralangan.

Asosan, uning she‘rlarida mazmun-mundariyasi keng bo‘lib, falsafiy teranligi, insonparvarlik ruhi, yuksak badiiyatining ta‘sirchanligi bilan ajralib turadi. Hamda tili sodda, ravon va xalq tiliga yaqin bo‘lib, uning bizga qoldirgan manbalarida Xorazm shevasiga xos unsurlar juda ko‘p uchraydi. Devonining XV asrning 30-yillarida ko‘chirilgan yagona qo‘lyozmasi Hindistonning Haydarobod shahridagi Salorjang muzeyi kutubxonasida va fotonusxasi esa O‘zbekiston Fanlar Akademiyasi Sharqshunoslik institutida saqlanib kelmoqda.

Shunisi ahamiyatliki, Hofiz Xorazmiy to‘plagan she‘riy me‘rosi yaqin yillargacha ilmiy jamoatchilikka ma‘lum emas edi va uni oshkor qilishda muammolar ham mavjud edi. Bu borada mashhur olim Hamid Sulaymon uning nomi va uning devoni qo‘lyozmasini 1975-yilda Hindistonga ilmiy safari vaqtida aniqlaydi. Olimning sa‘y-harakatlari bilan shoirning yagona nusxadagi devoni to‘planib, u Hindistonda Haydarobod shahridagi Salarjang muzeyining sharq qo‘lyozmalari bo‘limida saqlanib kelmoqda.

Hofiz Xorazmiy o'zbek va fors tillarida faol ijod qilgan, u asosan Xorazm va Sherozda yashagan, bu hududlarda uning bilimi va ko'nikmalari rivojlanib boradi. Bu ijobiy xislatlar uning devoniga muhrlangan. Bu esa bizga shoir devoni bilan yaqindan tanishish imkoniyatini beradi. Har bir foydalanuvchi she'rlarining qayta-qayta o'qisa, uning badiiy mahorati yuksak va uslubi yetuk san'atkor bo'lganligiga ishonch hosil qiladi. Xususan, quyidagi she'ri uning ijodining o'ta ehtirosli ekanligini ko'rsatadi:

Qaro kofir ko'zung ayni balodur,
Yangaqlaringning oli ko'ngul oladur.
Yuzung uzra ko'rinur boqiy,
O'shadin yuzungga ko'zum boqodur.
Nechakim yoqsa ishqing o'ti jonni
O'shal yoqmoqi jong'a xush yoqodur.

Shu bilan birga, u boshqa shoirlardan tub farq qiladi. Ya'ni, uning XV asrda yashagan shoirlar ijodidan farqi shundaki, u ko'proq arab-fors so'zlari kam, xalq tiliga yaqin so'zlardan ko'proq foydalangan, Xorazm shevasiga xos so'zlar ham ko'p uchraydi. Quyidagi she'rda bu holatlarni yaqqol kuzatamiz:

Jahonda barchadin dildor yaxshi,
Tuman ag'yordin bir yor yaxshi.
Raqib aning qoshinda yaxshi bo'lmas,
Chu gul qoshinda bo'lmas xor yaxshi.
Hamisha xastadur dardi bilan jon,
Bo'la bilmadi bu bemor yaxshi.
Tilarman doimo bedor anikim,
Saodat doimo bedor yaxshi.
Kerakmastur manga kunji savomiy,
Chu andin xonayi xammor yaxshi.
Qora zulfi bila ko'zi xush erur,
Chu tarror iladur ayyor yaxshi.
Ko'zi Hofiz ko'zinga xush ko'rinur,
Chun erur barcha mardumdor yaxshi.

Xulosa qilib aytganda, Hofiz Xorazmiy o'z zamonasining insonparvar va ma'rifatparvar kishisidir. Hamda u Hofiz Sheroziy, Jomiy va Navoiylar singari o'ta yuqori diniy-tasavvufiy dunyoqarashga ega. Uning she'rlarida Mansur Hallojni chuqur hurmat bilan tilga olganligi ham uchraydi. Demak, uning o'z davrida bunday qarash, hozirgi mumtoz adabiyotimiz namunalarining o'rganilishi va nashr etilishi ma'naviy-madaniy me'rosimizga bo'lgan qiziqishning yanada ortib borayotganligini ko'rsatadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Devon. 1-2-kitob. - T., 1981.
2. Hayot vasfi. - T., 1988.
3. Sulaymonov H. O'zbek shoiri Hofiz Xorazmiy va uning Haydaroboddan topilgan devoni. - T.: Adabiy meros, 1976.
4. <https://saviya.uz/mavzu/hofiz-xorazmiy/>

ЎЗБЕКИСТОНДА МИЛЛИЙ ТАДКИКОТЛАР: ДАВРИЙ АНЖУМАНЛАР: 8-ҚИСМ

Масъул муҳаррир: Файзиев Шохруд Фармонович
Мусаҳҳиҳ: Файзиев Фаррух Фармонович
Саҳифаловчи: Шахрам Файзиев

Эълон қилиш муддати: 28.02.2022

Контакт редакций научных журналов. tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot, город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000

Tadqiqot.uz

MENDELEEV DMITRIY IVANOVICH
(1834-1907)

SERTIFIKAT

doi http://doi.org/10.26739/online_37

Sh.E.Kurbanova

HOFIZ XORAZMIYNING SHE'RIY MEROSINI O'RGANISHNI
AHAMIYATI

O'ZBEKISTONDA MILLIY TADQIQOTLAR: DAVRIY ANJUMAN

marzusidagi Respublika 37-ko'p
tarmoqli ilmiy konferensiyasida
«FAOL ISHTIROKI»
uchun taqdirlanadi.

FEVRAL
TOSHKENT
2022

TADQIQOT.UZ
DIREKTORI:
D. ATAJOVA

CONFERENCES.UZ